

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА АКАДЕМІЯ МУЗИКИ ім. М. ГЛІНКИ

Кафедра «Народні інструменти»

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Вокал»**

Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Рівень вищої освіти	перший
Ступінь вищої освіти	бакалавр

Дніпро, 2019

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

Викладачі класу вокалу

Окіпна Тетяна Петрівна – викладач спеціалізації «Академічний спів»

Контактний телефон: 0638553047. Електронна адреса: tanushkaot91@gmail.com

Консультації. Очні: можливі за попередньою домовленістю (чт. з 9.20 -16.15).

Онлайн консультації: за попередньою домовленістю.

Миколайчук Надія Вікторівна – викладач спеціалізації «Академічний спів»

Контактний телефон: 0950959867. Електронна адреса: nadia000M@gmail.com

Консультації. Очні: можливі за попередньою домовленістю (пн. з 11.05 -17.55).

Онлайн консультації: за попередньою домовленістю.

1. ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Вокал» входить до вибіркової частини циклу дисциплін професійної та практичної підготовки.

Процес вивчення дисципліни «Вокал» спрямований на розкриття індивідуальних творчих здібностей здобувача вищої освіти, на його самореалізацію, шляхом напрацювання комплексу виконавської майстерності при втіленні власних художніх намірів.

Рік (курс) підготовки: I – IV. Семестри: 1 – 8

Кількість кредитів ECTS: 8 (240 годин)

Кількість змістових модулів: 16

Вид заняття: Кількість годин:

індивідуальні 155

самостійна робота 85

Кількість тижневих годин: 1

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Вокал» (Бандура) є фундаментальна професійна підготовка висококваліфікованих фахівців, які за період навчання мають оволодіти музично-виконавською майстерністю, необхідною для самостійної творчої діяльності в якості артистів/солістів оркестру/ансамблю народних інструментів, викладачів класів народних інструментів навчально-виховних закладів.

Серед базових завдань: оволодіння виконавсько-професійною майстерністю, практичними професійними навичками сольного академічного співу, шляхом роботи над опануванням музичних творів різноманітних в стильовому та жанровому відношеннях, а також в процесі засвоєння інструктивного матеріалу.

3. ЗАГАЛЬНІ ТА ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

В процесі вивчення дисципліни формуються наступні **компетентності:**

- ✓ Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ✓ Здатність бути критичним і самокритичним.
- ✓ Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ✓ Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
- ✓ Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.

- ✓ Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
- ✓ Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

4. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- ✓ Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

5. МЕТОДИЧНЕ ТА ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Спираючись на те, що основним матеріалом навчання дисципліни «Вокал» є репертуар методичне забезпечення складеться з особистих фондів викладачів кафедри, що містять нотну та методичну літературу, аудіо та відео записи, а також затвердженого комплексу навчально-методичного забезпечення.

Обладнання. Для успішної навчальної діяльності необхідно мати мобільний пристрій для оперативної комунікації з викладачем з приводу проведення занять та консультацій; комп'ютерну аудіо та відео-записуючу техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для підготовки (друку) анотацій.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Заняття з дисципліни «Вокал» (Бандура) будуються на основі індивідуальної програми навчання, послідовно розробленої викладачем, що формуються з урахуванням індивідуальні можливості студента та цілей, які ставляться перед ним.

Кожного семестру I – III років навчання здобувач повинен опанувати 3-4 твори (різних за жанрово-стильовими характеристиками) та інструктивно-технічний матеріал. Протягом IV року навчання відбувається підготовка програми іспиту підсумкової атестації (3-4 твори).

В робочих програмах (зберігаються на кафедрі) вказані орієнтовні програми змістовних модулів, які не є обов'язковими – педагогові надається можливість проявити власну ініціативу в залежності від індивідуальності здобувача. З метою накопичення репертуару та удосконалення виконавської майстерності планується перелік творів для повторного виконання (повторні твори), які студент використовує в процесі концертної практики, при участі у конкурсах чи фестивалях. В окремих випадках (за домовленістю з викладачем)

студенту пропонується презентувати на початку семестру самостійно опанований твір. У зв'язку з індивідуальним графіком концертно-конкурсної практики інколи (за погодженням викладача з фаху, зав.секцією та зав.кафедри) допустимо корегувати строки та види сольних виступів.

	Тижні презент ації	Орієнтовна кількість годин (в кожному семестрі)		Змістовні блоки навчального репертуару
		Аудиторної	Самостійної	
	1,3,5,7 семестри			
I - IV курси	10	13	15	Програма академ. концерту
	17	16	17	Програма семестрового іспиту
	2,4,6,8 семестри			
	30	16	16	Програма академ. концерту
	40 (35)	21(18)	22(17)	Програма семестрового іспиту

Орієнтовні програми

I-II семестр Високі голоси. Сопрано

1. Вокалізи: Г.Зейдлер Искусство пения.
2. І. Вілінська Вокалізи для високого голосу
3. В. Моцарт. «О, цитра моя»
4. Д. Бортнянський «Гімн місяцю»
5. К. Стеценко «Зустрітися, щоб зразу розлучитися», сл. О.Олеся
6. Укр. нар. пісня в обр. С. Баштана «Чи я в лузі не калина була».

Тенор

1. Вокалізи: Дж. Конконе «50 упражнень»;
2. Г. Зейдлер «Искусство пения»;
3. Й.С. Бах. «Весенняя песня»;
4. А. Скарлатті «Канцонета»;
5. А. Яковлев «Зимний вечер»;
6. Укр. нар. пісня в обр. В. Войта «Якби мені не тиночки».

Середні та низькі голоси

Мецо-сопрано

1. Вокалізи: Ф. Абт. «Школа пения для низких голосов»;
2. І. Вілінська. «Вокалізи для низького голосу»;
3. А. Скарлатті Арія «Ах, нет сил сносить терзанья»;
4. П. Булахов «Не пробуждай воспоминаний»;
5. Я. Лопатинський «Надії»;
6. Укр. нар. пісня в обр. Л. Ревуцького «Ой ходить сон».

Баритон

1. Вокалізи: Ф. Абт «Школа пения для низких голосов»;
2. Дж. Конконе «40 упражнений для баса или баритона»;
3. Л. Бетховен «Дух бардов»;
4. Ф. Шуберт «В путь»;
5. Укр. нар. пісня в обр. С. Гулака-Артемівського «Стоїть явір над водою»;
6. Закарпатська нар. пісня в обр. М. Веріківського «За горами, за лісами»;

Бас

1. Вокалізи: Ф. Абт «Школа пения для низких голосов»;
2. Дж. Конконе «40 упражнений для баса или баритона»;
3. Л. Бетховен «Походная песня»;
4. Укр. нар. пісня в обр. А. Єдлички «Ой чумаче, чумаче»;
5. Укр. нар. пісня в обр. В. Косенка «Удовицю я любив»;
6. Майборода П. «Кров людська не водиця».

III-IV семестр Високі голоси.

Сопрано

1. Вокалізи: Г. Зейдлер «Искусство пения»;
2. Б. Лютген «20 маленьких вокализов для высокого голоса и ф-но»;
1. Г. Перселл «Ах, как сладок миг любви»;
2. А. Даргомыжский «Юноша и дева»;
3. Укр. нар. пісня в обр. К. Стеценка «Сонце заходить»;
4. Укр. нар. пісня в обр. С. Баштана «Ой джигуне, джигуне».

Тенор

1. Вокалізи: Дж. Конконе «50 упражнений»;
2. Г. Зейдлер «Искусство пения»;
3. А. Варламов «Белеет парус одинокий»;
4. А. Кос-Анатольський «Ой ти, дівчино, з горіха зерня»;
5. Укр. нар. пісня в обр. М. Лисенка «Оце тая стежечка»;
6. Укр. нар. пісня в обр. С. Баштана «Ой ти, дівчино, горда та пишна».

Середні та низькі голоси

Меццо-сопрано

1. Вокалізи: Ф. Абт «Школа пения для низких голосов»;
2. І. Вілінська «Вокалізи для низького голосу»;
3. Укр. нар. пісня в обр. С. Баштана «Чорна рілля ізорана»;
4. А. Скарлатти «Нет мне покоя»;
5. К. Стеценко «Зустрітися, щоб зразу розлучитися»;
6. В. Кучеренко, вірші Т. Шевченка «Плач Ярославни».

Баритон

1. Вокалізи: Ф. Абт «Школа пения для низких голосов»;

2. Дж. Конконе «40 упражнень для баса или баритона»;
3. Д. Перголезі «Моріжком я радо став би»;
4. А. Алябьев «Два ворона»;
5. Укр. нар. пісня в обр. А. Коціпінського «Ой, кряче, кряче»;
6. Укр. нар. пісня в обр. О. Ключника «Гомін, гомін по діброві»;

Бас

1. Вокалізи: Дж. Конконе «50 упражнень»;
2. Ф. Абт. «Школа пения для низких голосов»;
3. М. Лисенко Пісня Виборного з опери «Наталка-Полтавка»;
4. М. Завалішина «Над Дніпром»;
5. К. Стеценко «Пісня бандуриста»;
6. Укр. нар. пісня в обр. В. Косенка «Взяв би я бандуру»;

V-IV семестр Високі голоси.

Сопрано

1. Вокалізи: Б. Лютген «20 маленьких вокализов для высокого голоса и фортепиано»;
2. І. Вілінська «Вокалізи для високого голосу»;
3. В.А. Моцарт Арія Барбаріни з опери «Весілля Фігаро»;
4. А. Деліб «Кукла»;
5. Укр. нар. пісня в обр. С. Баштана «Чи ти милий, пилом припав»;
6. Укр. нар. пісня в обр. В. Войта «Глибока кирниця».

Тенор

1. Вокалізи: Г. Зейдлер. «Искусство пения» ч. I-II;
2. Дж. Конконе «50 упражнень»;
3. А. Скарлатти «Ты смерть тайком пророчишь»;
4. С. Гулак-Артемівський Арія Андрія з опери «Запорожець за Дунаєм»;
5. Укр. нар. пісня в обр. Я. Степового «Вітер в гаї не гуляє»;
6. Укр. нар. пісня в обр. П. Авраменка «Як ішов я з Дебречина».

Середні та низькі голоси

Меццо-сопрано

1. Вокалізи: І. Вілінська «Вокалізи для низького голосу»;
2. С. Павлюченко «Вокалізи для середнього і низького голосів»;
3. Г. Гендель Арія «Dignare»;
4. К. Стеценко, вірші О. Олеся «Нащо, нащо тобі питати»;
5. І. Шамо, сл. Ю. Рибчинського «Три поради»;
6. Дума в обр. С. Баштана «Нема гірше як в неволі».

Баритон

1. Вокалізи: Ф. Абт. «Школа пения для низких голосов»;

2. Дж. Конконе «50 упражненьей»
3. Г. Джордані «Caro mio ben»;
4. А. Рубінштейн «Співець»;
5. Укр. нар. пісня в обр. Л. Ревуцького «Чуєш, брате мій»;
6. А. Коціпінський. Укр. нар. пісня «Чи се тая криниченька».

Бас

1. Вокалізи: Ф. Абт «Школа пения для низких голосов»;
2. С. Павлюченко «Вокалізи для середнього і низького голосів»;
3. В. Моцарт Арія Лепорелло з опери «Дон-Жуан»;
4. Ф. Шуберт «К музыке»;
5. Укр. нар. пісня в обр. К. Стеценка «Ой чого ти, дубе»;
6. Укр. нар. пісня в обр. В. Єсипка «Козак Мамай».

VII-VIII семестр

Високі голоси.

Сопрано

1. Б. Лютген «20 маленьких вокализов для высокого голоса и ф-но»;
2. Г.Ф. Гендель Арія Клеопатри «Da tempeste il legno infranto»;
3. А. Кос-Анатольський «Князівна Либідь»;
4. Музика Я. Степового, слова І. Франка Розвійтеся з вітром.
5. Укр. нар. пісня в обр. О. Герасименко «Ой я знаю, що гріх маю».

Тенор

1. Вокалізи: Г. Зейдлер. «Искусство пения» ч. I-II;
2. Дж. Конконе «50 упражненьей»;
3. Г. Гендель Арія з опери «Рінальдо»;
4. А. Алябьев «Зимняя дорога»;
5. Укр. нар. пісня в обр. Г. Майбороди «Як я поорав»;

Середні та низькі голоси

Меццо-сопрано

1. Г. Панофка «Искусство пения. 24 вокализа»;
2. С. Павлюченко «Вокалізи для середнього і низького голосів»;
3. Й.С. Бах Арія з «Магніфікат» «Quia resurrexit»;
4. О. Герасименко «Безкрилої любові не буває»;
5. Ой зійди, зійди, ясен місяцю. (обробка М.Лисенка)

Баритон

1. Вокалізи: Ф. Абт. «Школа пения для низких голосов»;
2. Г.Ф. Гендель. Арія Ксеркса «Ombra mai fu» («Ксеркс»)
3. М. Лисенко Арія Остапа з опери «Тарас Бульба»;
4. П. Майборода «Любов моя».
5. Укр. нар. пісня в обр. В. Косенка «Ой гай, мати»;

Бас

1. Вокалізи: Г. Зейдлер «Искусство пения. ч. I-II»;
2. В. Моцарт Арія Публія з опери «Милосердя Тіта»;
3. К. Стеценко Ой волохи, волохи. Спів кобзаря з поеми «Гайдамаки»
4. Я. Степовий «Степ»
5. Укр. нар. пісня в обр М. Лисенка «Ой, і не стелися хрещатий барвінку».

7. ОСНОВНІ ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Знайомство з різноманітними вокальними творами у супроводі бандури; прослуховування творів у різних трактовках та у виконанні різних музикантів.
2. Виконавський аналіз вокальних творів різних жанрів.
3. Аналіз та осмислення комплексу засобів музичної виразності
4. Запис та прослуховування окремих творів програми в декількох варіантах власного виконання
5. Удосконалення індивідуальних здібностей у процесі виконання вокальних вправ та вокалізів, читання нот з аркушу
6. Організація концертів з метою публічного опробування результатів творчої діяльності
7. Написання анотацій до творів програми семестрового іспиту та підготовка текстів вербальної презентації творів з програм академ.концертів та семестрових іспитів
8. Опрацювання науково-методичної літератури, сучасних методик оволодіння мистецтва співів та новітніх вокальних методик.

8. СИСТЕМА, ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Методи контролю. Прослуховування програми сольного виступу (або окремих творів), спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування/ співбесіда, перевірка анотацій до творів навчального репертуару.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль та проводяться у виді сольних виступів. До основних форм поточного та підсумкового контролю відносяться:

- ✓ прослуховування програми академічного концерту (вокаліз та 2 вокальних твори);

- ✓ прослуховування програми семестрового іспиту, що проводиться з метою оцінки результатів навчання за період семестру та включає виконання вокалізу та 2-х вокальних творів

Атестація у формі комплексного екзамену здійснюється з метою підведення підсумків даного навчального курсу та включає виконання арії композитора 17-18 ст., романсу української або зарубіжної класики та вокального твору сучасного композитора або обробки української народної пісні

Критерії оцінювання сольних виступів (таблиця-протокол виступу).

	A 90 – 100	B 82 – 89	C 74 – 81	D 64 – 73	E 60 – 63	FX 35 – 59	F 0 – 34
	Відмінно	Дуже добре	Добре	Задовільно	Задовільно	Незадовільно	Незадовільно
представлені твори програмним вимогам дисципліни	відповідають	відповідають	відповідають	не відповідають	не відповідають	не відповідають	не відповідають
емоційний тонус виступу	підвищений	підвищений	нейтральний	нейтральний	нейтральний	знижений	знижений
ступінь концентрації на образно-художньому змісті творів	висока	висока	середня	середня	середня	низька	низька
переконливість втілення композиційної цілісності твору. Вдалося:	повністю	частково	частково	частково	частково	не вдалося	не вдалося
стильова та жанрова специфіка розкрита	повністю	частково	частково	частково	частково	не розкрита	не розкрита
виразність і чистота інтонування й фразування	переконливе	виразне	виразне	не виразне	не виразне	не виразне	не виразне
якість звукоутворення, тембральне забарвлення голосу, чіткість дикції та артикуляції	висока	висока	середня	середня	низька	низька	низька
реалізація нотного тексту, а саме нюансів	адекватна та переконлива	відповідна	відповідна	частково відповідна	не відповідна	не відповідна	не відповідна
темпових,							
метро-ритмічних,							
зуквисотних,							
фактурних,							
динамічних,							
агогічних							
рівень виконання свободи	високий	високий	середній	середня	низький	низький	низький

Система оцінювання. Семестрова оцінка розраховується наступним чином: бали, отримані за сольні виступи (кожен з яких оцінюється за 100-бальною шкалою та помножується на коефіцієнт, що наведений у таблиці) складаються та виводиться середнє арифметичне значення (залежно від кількості контрольних заходів).

Змістовні блоки навчального репертуару (I-III курси)	коефіцієнт
Виконання програми академ.концерту	0,4
Виконання програми семестрового іспиту	0,6

При оцінюванні сольних виступів враховується змістовність та переконливість анотацій, основні тези яких в усній формі оголошуються здобувачем перед початком виконання кожного твору, або всієї програми виступу. В числі обов'язкового елементу контролю, що супроводжує виконання екзаменаційної програми є перевірка анотацій (до кожного твору), які у роздрукованому вигляді подаються кожним здобувачем на кафедру за тиждень до семестрового іспиту (перевірені викладачем з фаху, що фіксується підписом).

Протягом **IV курс (у 7-8 семестрах)** здобувачам освітнього ступеню «Бакалавр» пропонується опанувати одну концертну програму, що складається з 4-5 творів. Процес її опанування програми умовно розподіляється на 4 етапи. Перші два (відповідно 10, 17, тижні навчального року) завершуються відкритим прослуховуванням виконання кількох творів програми; на третьому прослуховуванні (30 тиждень) має бути представлена вся програма, з метою її подальшого концертного опробування та закріплення, що відбувається протягом четвертого етапу, якій завершується підсумковим іспитом з вокалу (36 тиждень). Підсумкова оцінка 7 семестру є середнім арифметичним від суми балів, отриманих за два сольних виступи. Бали зимової сесії враховуються (також виводиться середнє арифметичне) при оцінюванні останнього передатестаційного виступу, іншими словами вони корегують оцінку підсумкового іспиту з фаху.

Вимоги щодо дедлайнів та перескладання. Презентація програм сольних виступів із порушенням термінів без поважних причин та домовленості (письмово зафіксованої) з викладачем та деканатом оцінюється на нижчу оцінку (- 15 балів). Перескладання відбувається з дозволу деканату лише за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конкурсі).

Вимоги щодо відвідування. Пропущені заняття по вокалу зараховуються шляхом самостійного опрацювання завдань та їх демонстацією за графіком консультацій викладача. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, концертні виступи, участь у конкурсах) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Азарова Л.Г. Методичні принципи формування співучого голосу видатного педагога Ф. Ламперті / Л.Г. Азарова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки) № 11(246). – Ч. I. – 2012. – С. 102-109.
2. 2.Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) [підручник / 2-ге вид. / з грифом МОН України "Для студентів музичних вчз"] – К. : LAT & K, 2012. – 192 с.
3. 3.Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник (з грифом МОН України) / НМАУ ім. П. І. Чайковського. 3-тє вид. К. : Видавець Бихун В. Ю., 2017. 218 с. .
4. Антонюк А. Постановка голосу / Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. Антонюк. – К. : Українська ідея, 2000. – 58 с.
5. Вишневська С. Еволюція феномену співу в бандурній виконавській традиції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвозн. – Львів, 2011. – 18 с.
6. Берегова О. Музично-виконавські школи України: етапи становлення у ХХ столітті / О. Берегова // Наук. вісн. нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – Київ, 2008. – Вип. 67. – С. 131–150.
7. 5.Бондарчук В. О. Д. М. Гнатюк у роботі над «Мазепою» П. І. Чайковського. Сучасні тенденції розвитку науки : мат-ли II міжнар. наук.- практич. конф. (м. Ужгород, 23–24 грудня 2018 року) : у 2 ч. Ч. 2. Херсон : Вид. «Молодий вчений», 2018. С. 141–143.
8. 6.Бондарчук В.О. Феномен творчості Дмитра Гнатюка в музично-театральній культурі України другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Автореферат дисерт. на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства. Київ–2019. С.31.
9. 7.Варварцев М. Життя та сцена Миколи Іванова: історія українця в італійському Рісорджименто» - монографія, 188 с., іл. - К., Ін-т історії НАН України, 2011, с.20.
10. Ващенко Н.Н. Творча спадщина Олександра Мишуги (1853-1922 рр.) в контексті розвитку української мистецької педагогіки / Н.Н. Ващенко. Дис. ... на здобуття наук. ст. кандидата пед. наук. – П.: ПНПУ, 2015. – 234 с.
11. Вишневська Світлана. Цікаві та маловідомі розвідки з життя вокального генія Івана Семеновича Козловського (до 115-ї річниці з дня народження). Вокальне мистецтво: історія. сучасність. Перспективи. Збірник статей ДВНЗ «Прикарпатський національний університет Імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2015. С. 22-34.
12. Вотріна В. Мистецтво співу і вокальна методика М. Е. Донець-Тессейр. – Київ. : НМАУ, 2014. – 272 с.

13. Ганджа І.В. Феномен Діани Петриненко як співачки і педагога. Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство Вип. І(6), 2016. С.197-202.
14. Гончарова В. С. Донецький національний академічний театр опери та балету імені А. Б. Солов'яненка в культурно- мистецькому просторі Донеччини 1932-2012 рр. [Текст]: автореф. дис... канд. мистецтвознав.: спец. 26.00.01 – теорія та історія культури. - К.: НАКККиМ, 2014. - 20 с.
15. Гречишкіна Н. Ф. Особливості концертного виконання оперної арії [Текст]: навч. посібник / Н. Ф. Гречишкіна. – Донецьк: Юго-Восток, 2007. - 106 с.
16. Гринь Л.О. Історичний аспект розвитку української вокальної школи ХХ сторіччя. Педагогічні науки. Вісник Запорізького національного університету № 1(17), 2012. С.45-49.
17. Давидов М.А. Виконавське мистецтво. Енциклопедичний довідник. – Луцьк : Велика обласна друкарня, 2010. – 400 с.
18. Дмитрієв, Л. Б. Основи вокальної методики: [підручник] - М.: Музика, 2012. – 366 с.
19. Іванов В. Про вокальну педагогіку // Українська музична газета. — № 3. — 2009.
20. Лисенко І. М. Співаки України. Енциклопедичне видання / Іван Лисенко. – 2-ге вид., перероблене і доповнене – К. : Знання, 2011. – 629 с.
21. Молчанова Т. Вокальні мініатюри Ф. Мендельсона-Бартольді на слова Г. Гайне: до питання інтерпретації жанру // Europejska nauka XXI powieka (07-15 maja 2009 roku). Przemyśl: Nauka i studia 2009, s. 93–95. 57.
22. Молчанова Т. Пісні у творчості Й. Гайдна: до проблеми осягнення спадщини композитора // Матеріали за V Міжнародна научна практична конференція: «HONORS HIGH SCHOOL2009». Софія: «Бял ГРАД-БГ» ООД 2009, с. 82–85.
23. Небога О. Г. Київська школа сольного співу середини ХХ століття як феномен європейського вокального виконавства с.206-215. Вісник КНУКиМ. Серія «Мистецтвознавство» : зб. наук. пр. Вип. 38 / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ : Видав. центр КНУКиМ, 2018. - 300 с.
24. Опенько В.В. Вокальна школа Франческо Ламперті та її значення для становлення української мистецької педагогіки. «Молодий вчений» • № 8.1 (48.1) • серпень, 2017 р.
25. Процев'ят М. Значення творчості М. Лисенка для концертної і педагогічної діяльності Одарки Бандрівської / М. Процев'ят // Наукова збірка Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. – 2013. – Вип. 27. – С. 120–125.
26. Прядко О.М. Методика розвитку співацького голосу майбутніх педагогів-музикантів.. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : спец. 13.00.02. Теорія та методика музичного навчання. – К. 2009. 20 с.

27. Рудянський О. М. Шлях Тараса [Ноти]: опера на 2 д., 5 карт. з епілогом / Олександр Рудянський; лібрето В. Юречка, В. Рєви. - Клавір. - Донецьк: Апекс, 2010. - 243 с.

ДОПОМІЖНА

1. Рудянський А. Н. Романси та пісні [Ноти]: для голосу з фп. - Донецьк: ТОВ «РА «Ваш імідж», 2011. - 94 с.
2. Саварі С. В. Учитель Донецького солов'я [Текст]: монографія. – Донецьк: ДДМА ім. С. С. Прокоф'єва, 2012. - 88 с.
3. Суржина Н.А. Антологія меццо-сопрано [Текст] = Mezzo-soprano : (навч.-метод. посіб.) ; Дніпропетр. акад. музики ім. М. Глінки. - Дніпро : Ліра, 2019. - 358 с. : іл., ноти. - Текст укр. та мовами оригіналів творів. - Бібліогр. в кінці розд.
4. Стасько Галина. Тенденції впровадження креативних методик у практику виховання голосу людини. Вокальне мистецтво: історія. сучасність. Перспективи. Збірник статей ДВНЗ «Прикарпатський національний університет Імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2015. С. 166-178.
5. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки: посібник/О. Г. Стахевич. - Вінниця: Нова Книга, 2013.- 176с.
6. Стефанюк Михайло. Універсальність творчості Бориса Романовича Гмирі. Вокальне мистецтво: історія. сучасність. Перспективи. Збірник статей ДВНЗ «Прикарпатський національний університет Імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2015. С. 68-79.
7. Терещенко А. Анатолій Солов'яненко. Життя і творчість. - К., 2009, «Либідь», с .67.
8. Ткаченко Т. В. Формування вокально-сценічної культури студентів мистецьких факультетів педагогічних вузів : монографія / Т. В. Ткаченко – Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2016. – 307 с.
9. Штейн Г. А. Солов'їні далі [Текст]: про нар. артистку А. Коробко. - 2-ге вид. - Донецьк, 2007. - 192 с.
10. Шуляр О.Д. Історія вокального мистецтва [монографія] : Ч.ІІ. – Івано-Франківськ, «Плай» 2012. – С.230
11. Шуляр Орест. Вокально-виконавська та педагогічна діяльність славетного співака Галичини Олександра Мишуги. Вокальне мистецтво: історія. сучасність. Перспективи. Збірник статей ДВНЗ «Прикарпатський національний університет Імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2015. С. 50-68.
12. Шумиліна О. А. Стильова динаміка української духовної музики XVII-XVIII ст. (за матеріалами рукописних колекцій) [Текст]: монографія. - Донецьк, 2012. - 299 с

13. Царук С. Вокальна школа українського професора Олександра Мишуги. //Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. /Зб. наук.праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне, 2013, вип. 2, том 2, с. 153-156.

14. Цебрій І. Наукова школа Олександра Мишуги (1853 – 1922): в контексті розвитку української вокальної педагогіки. – Editor: LAP LAMBERT Academic Publishing. 2017. С. 212. Чень Ван Методика формування виконавського артистизму студентів магістратури в процесі вокально-фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук / Ван Чень. – Київ, 2017. – 244 с

43.Українська музична енциклопедія. Видання ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. - К., 2008-2016.

44.Яновська Л. Діана Петриненко: "Коли верхню ноту взяла на півгодини, глядачі піднялися і стояли, доки я доспівала" / Л. Яновська // Урядовий кур'єр. – 2013. – №157. – С. 17.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

http://ukrnotes.in.ua/Himn_Ukrainy.php

<http://ukrnotes.in.ua/poshuk.php>

http://ukrnotes.in.ua/lysenko_2.php

http://ukrnotes.in.ua/noty/Lysenko/Lysenko_Natalka-Poltavka.php

<http://ukrnotes.in.ua/Kyreiko.php>

<http://ukrnotes.in.ua/Kos-Anatolskyi.php>

<http://ukrnotes.in.ua/kosenko.php>

<http://ukrnotes.in.ua/Skoryk.php>

<http://ukrnotes.in.ua/stecenکو.php>

<http://ukrnotes.in.ua/stepovyuy.php>

<http://ukrnotes.in.ua/Filts.php>

<http://ukrnotes.in.ua/shevcenko.php>

<http://composersukraine.org/index.php?id=1371>

<http://mk.archives.gov.ua/pubonsite/187-pub120operakaterina.html>

https://web.archive.org/web/20080212085216/http://www.opera.com.ua/opera/taras_bulba/taras_bulba_info_ua.html

Aveclassics.net

Belcanto.ru

<https://web.archive.org/web/20120923124530/http://www.opera.com.ua/staff>